CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Filozofia**
Poziom:	**Poziom rozszerzony**
Formy arkusza:	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200
Data egzaminu	Termin dodatkowy – 2026 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia), ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch dyscyplin filozoficznych wraz z przywołaniem stosownych zagadnień.
1 pkt – podanie dwóch dyscyplin filozoficznych ALBO podanie jednej dyscypliny filozoficznej wraz z przywołaniem stosownego zagadnienia.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Pierwsza dyscyplina filozoficzna: ontologia (metafizyka / ogólna teoria bytu)

Zagadnienie: Problem determinizmu – czy zdarzenia w świecie są igraszką ślepego przypadku, czy następstwem przyczyny.

Druga dyscyplina filozoficzna: etyka

Zagadnienie: Zagadnienie szczęścia.

Zadanie 2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji […].	Poziom podstawowy VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 1) przedstawia rolę przyjemności w epikurejskiej koncepcji szczęścia; 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania
1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
FF

Zadanie 3. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 4) przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 3) wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania
3 pkt – poprawne podanie tezy ORAZ poprawne wyjaśnienie relacji ORAZ podanie poprawnej oceny wraz z uzasadnieniem.
2 pkt – poprawne podanie tezy ORAZ wyjaśnienie relacji.
1 pkt – poprawne podanie tezy ALBO podanie poprawnej oceny wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi
Teza determinizmu w sporze o przyczynowość: Każde zdarzenie ma przyczynę (nie: każdy skutek ma przyczynę).

Relacja między determinizmem a kompatybilizmem: Determinizm to teza przedmiotowa, dotycząca zdarzeń w świecie, natomiast kompatybilizm to teza, przynajmniej częściowo, metateoretyczna dotycząca determinizmu i głosząca, że determinizm da się pogodzić z tezą o istnieniu wolnej woli.

Ocena: Nie można.

Uzasadnienie: Według Seneki ludzie nie dysponują wolnością, gdyż wpleceni są w zdeterminowane „nieprzerwane pasmo wydarzeń”. Mogą tylko z radością i odwagą przyjąć to, co przynosi im los.

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 1) przedstawia rolę przyjemności w epikurejskiej koncepcji szczęścia; 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 7. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Zdający: 4) w kontekście sporu teizm – ateizm omawia wybrane koncepcje genezy zła moralnego i pozamoralnego.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna ocena i uzasadnienie opcji A i opcji B.
1 pkt – poprawne ocena i uzasadnienie opcji A ALBO opcji B.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Opcja A
Ocena: Mogą.
Przykładowe uzasadnienie: Mogą, bo dzięki cnocie potrafią być radośni w każdym położeniu.

Opcja B
Ocena: Nie mogą.
Przykładowe uzasadnienie: Nie mogą, bo nie posiadają cnoty.

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 3) porównuje epikurejski model szczęścia z modelem stoickim. Poziom rozszerzony. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wskazanie podobieństwa ORAZ poprawne wskazanie różnicy.
1 pkt – poprawne wskazanie podobieństwa ALBO poprawne wskazanie różnicy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi
Podobieństwo: W obu koncepcjach szczęście jest celem życia i wymaga praktykowania cnoty.

Różnica: Według stoików zło odgrywa pozytywną rolę w świecie, natomiast według epikurejczyków jest ono czymś negatywnym, ale krótkotrwałym i łatwym do zniesienia (według stoików cierpienie wyrabia w człowieku cnotę).

Zadanie 6. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) […]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	Poziom podstawowy VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wybranie zdanie ORAZ poprawna ocena wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne wybranie zdania.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Wybrane zdanie: zdanie 2.
Ocena: Tak, stoicy zgodziliby się z treścią tego zdania.
Przykładowe uzasadnienie: Stoicy uważali, że wszystko poza cnotą jest zdeterminowane.

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	Poziom podstawowy VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania

	szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie sporu ORAZ poprawne określenie stanowiska wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie sporu ALBO poprawne określenie stanowiska wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyjaśnienie sporu: Spór dotyczy istoty człowieka i jego relacji do świata przyrody. Zgodnie z naturalizmem metafizycznym, człowiek jest wyłącznie częścią przyrody; antynaturalizm jest negacją tej tezy.

Stanowisko stoików: Stoicy są naturalistami.

Uzasadnienie: Według stoików istnieje wyłącznie świat przyrody, którego człowiek jest częścią.

Zadanie 8. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań; 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań ([…] *modus tollendo ponens* […]).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie niepotrzebnej przesłanki ORAZ podanie poprawnego schematu lub poprawnej nazwy schematu.
1 pkt – poprawne wskazanie niepotrzebnej przesłanki.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Niepotrzebna przesłanka: 3.
Schemat wnioskowania lub jego nazwa:
Schemat:
p v q
nie-p
zatem q
Nazwa schematu: *modus tollendo ponens*

Zadanie 9. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie; 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań.

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wskazanie zdania ORAZ poprawne uzasadnienie wyboru.
1 pkt – poprawne wskazanie zdania.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Odpowiedź: zdanie 3.

Przykładowe uzasadnienie: Zdanie 3. ma postać alternatywy, której drugi człon wynika logicznie z przytoczonego fragmentu tekstu, a zatem cała alternatywa jest prawdziwa w świetle przytoczonego fragmentu.

Zadanie 10. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 8. Wybrane spory estetyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) istotę piękna (koncepcja pitagorejska – koncepcje alternatywne); 2) istotę sztuki (koncepcja klasyczna – alternatywna definicja sztuki Władysława Tatarkiewicza).

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Rozstrzygnięcie: Nie.

Przykładowe uzasadnienie: Wytwory przypadkowych, pozbawionych celu procesów przyrody są tworem natury, a nie naśladowaniem natury.

Zadanie 11. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań. III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 3) podłoże rzeczywistości (materializm – hylemorfizm – spirytualizm).

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne podanie nowożytnego zwolennika ORAZ poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne podanie nowożytnego zwolennika ALBO poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Nowożytny zwolennik materializmu: T. Hobbes

Rozstrzygnięcie: Nie można.

Przykładowe uzasadnienie: W tekście źródłowym autorka wyraźnie zaznacza, że podlegający badaniom kosmos jest zbudowany z materii, ale nie wypowiada się w ogóle na temat tego, czy poza tym materialnym wymiarem kosmosu cokolwiek innego istnieje.

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 5) z podanej listy wnioskowań wyodrębnia wnioskowania zawodne (niededukcyjne) i niezawodne (dedukcyjne) i wskazuje powody przypisania im odpowiednio zawodności lub niezawodności.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Wnioskowanie niededukcyjne.
Przykładowe uzasadnienie: Możliwe logicznie są inne wyjaśnienia opisywanych zjawisk astronomicznych.

Zadanie 13. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 1) objaśnia, na czym polega kantowski „przewrót kopernikański” w filozofii i przedstawia główne tezy jego epistemologii.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Ciemna materia nie jest rzeczą samą w sobie.

Przykładowe uzasadnienie: Rzeczy same w sobie nie pozostają w relacji przyczynowej ze zjawiskami w naszym świecie, natomiast ciemna materia wywiera wpływ przyczynowy na nasz świat. Poza tym rzeczy same w sobie są niepoznawalne, a ciemna materia, choć niewidzialna jest jednak poznawalna.

Zadanie 14. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	II. Elementy historii filozofii. 8. John Stuart Mill. Zdający: 3) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia utylitaryzmu i zasady niekrzywdzenia innych.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie racji za ORAZ racji przeciwko.
1 pkt – poprawne podanie racji za ALBO racji przeciwko.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Racja za: Inwestycje w przemysł kosmiczny w dłuższej perspektywie zwracają się wielokrotnie. Wypracowane zyski można przeznaczać na wiele społecznie użytecznych projektów, co maksymalizuje szczęście w świecie.

Racja przeciwko: W krótszej perspektywie inwestycje w badania kosmiczne istotnie ograniczają działania na rzecz ubogich, uniemożliwiając maksymalizację szczęścia w świecie.

Zadanie 15. (0–25)

IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Temat 1.

Tak więc, jako że nasze zmysły niekiedy nas zwodzą, zamierzałem przyjąć, że nie istnieje ani jedna rzecz, która by była taką, jaką wydaje nam się za ich sprawą.

Kartezjusz

W nawiązaniu do powyższego cytatu i wybranych koncepcji filozoficznych rozważ, czy złudzenia mogą odegrać pozytywną rolę w życiu człowieka.

Temat 2.

Miłość często nie jest niczym innym jak korzystną wymianą pomiędzy dwojgiem ludzi, którzy otrzymują maksimum tego, czego mogli się spodziewać, wziąwszy pod uwagę ich wartość na rynku osobowości.

Erich Fromm

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną w cytacie? Rozważ problem, odwołując się do wybranych filozoficznych koncepcji relacji międzyludzkich.

Zasady oceniania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (**maksymalnie 1 punkt**)

• W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ • W wypracowaniu przedstawiona jest myśl filozoficzna przynajmniej jednego filozofa wymienionego w podstawie programowej filozofii, która odnosi się do tematu wypracowania. ORAZ • Wypracowanie zawiera przynajmniej jeden argument na rzecz stanowiska zdającego.	**1 pkt**
• Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	**0 pkt**

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

1. Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
   a) Wyjaśnienie tematu polega na rzetelnym objaśnieniu kluczowych terminów lub twierdzeń niezbędnych do zrozumienia tematu oraz rzetelnym objaśnieniu zagadnienia (lub zagadnień) filozoficznego wskazanego w poleceniu (problemu lub sporu filozoficznego, cytatu, stanowiska wymienionego filozofia)
   b) Teza wypracowania, to zdanie (lub ciąg zdań) wyrażające określone przekonanie zdającego, które odnosi się do przynajmniej jednego zagadnienia mieszczącego się w tematyce wypracowania. Swoje stanowisko zdający może również wyrazić w postaci hipotezy.
   c) Formułując swoje stanowisko zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, wyjaśniając przyjętą przez siebie koncepcję wypracowania
   d) Jeżeli zdający nie podejmie próby wyjaśnienia tematu wypracowania lub występujące w wypracowaniu sformułowania świadczą o niezrozumieniu tematu (o nieuprawnionej jego interpretacji), a zarazem wypracowanie nie zawiera tezy dotyczącej tematu wypracowania, to wówczas uznaje się, że zdający nie spełnił formalnego warunku polecenia.
2. W wypracowaniu zdający powinien przedstawić myśl filozoficzną jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej – myśl ta musi dotyczyć tematu wypracowania.
3. W wypracowaniu zdający powinien przedstawić przynajmniej jeden argument na rzecz tezy dotyczącej tematu wypracowania. Przez argument rozumie się zdanie (lub ich układ) uprawniające do przyjęcia innego zdania (wniosku, tezy).
4. Teza zdającego lub przedstawiony przez niego pogląd filozoficzny (w tym pogląd określonego filozofia) dotyczy tematu wypracowania, gdy bezpośrednio odnosi się do

jednego z zagadnień zawartych w poleceniu lub gdy mieści się w ramach przedstawionej przez zdającego, uprawnionej interpretacji tematu wypracowania.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (maksymalnie 23 punkty)

Uwaga: Jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w ramach kryterium głównego *Kompetencje filozoficzne i kulturowe* wynosi 0 pkt, wówczas zdający nie uzyskuje punktu za kompozycję wypracowania (*Kompozycja wypowiedzi*).

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	**3 pkt**
Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza. ALBO Jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	**2 pkt**
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (przy braku tezy dotyczącej tematu pracy lub gdy teza jest niezrozumiała). ALBO Nie w pełni jasno sformułowana teza (przy braku wyjaśnienia lub gdy wyjaśnienie jest niepoprawne).	**1 pkt**
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub gdy teza nie dotyczy tematu pracy, albo została sformułowana w sposób niezrozumiały).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – *Sformułowanie stanowiska*)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania (jego interpretację) oraz sformułowanie tezy dotyczącej tematu wypracowania.
2. Wyjaśnienie tematu:
   a) wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia niezbędne do zrozumienia tematu oraz rzetelnie wyjaśnił zagadnienie (lub zagadnienia) filozoficzne wskazane w poleceniu (problem lub spór filozoficzny, cytat, stanowisko wymienionego filozofia)
   b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie objaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla zrozumienia tematu wyrażeń występujących w poleceniu (terminów lub twierdzeń). Warunkiem uzyskania jednego punktu za wyjaśnienie tematu jest poprawne objaśnienie przynajmniej jednego wyrażenia (występującego w temacie) istotnego dla zrozumienia tematu oraz poprawne objaśnienie

przynajmniej jednego zagadnienia wskazanego w poleceniu.

c) jeżeli zdający nie wyjaśnił tematu wypracowania lub gdy podejmując tę próbę uczynił to w sposób nierzetelny, wówczas nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.

3. Sformułowanie tezy:

a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
   – dotyczy tematu wypracowania
   – zdający wyjaśnił sposób jej rozumienia stosując poprawnie terminologię filozoficzną
   – nie uległa zmianie lub jej ewentualna zmiana jest uzasadniona tokiem wywodu zdającego, a fakt tej zmiany jest zakomunikowany przez zdającego.

b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy jest zdaniem sensownym i dotyczy tematu pracy, lecz nie została przez zdającego wyjaśniona w sposób umożliwiający jej jednoznaczne rozumienie.

c) Jeżeli teza nie występuje lub gdy jest sformułowana w sposób niezrozumiały albo gdy w wypracowaniu występują różne i trudne do uzgodnienia wersje tezy zdającego, to wówczas zdający nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	**6 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	**5 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; najwyżej jeden błąd rzeczowy. ALBO Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; brak błędów rzeczowych. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	**4 pkt**
Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; najwyżej jeden błąd rzeczowy.	**3 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; najwyżej dwa błędy rzeczowe.	**2 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej jednego filozofa; najwyżej trzy błędy rzeczowe.	**1 pkt**

Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa. ALBO Przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności. ALBO Cztery (lub więcej) błędy rzeczowe.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – *Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii*)

1. Przywołanie określonego poglądu filozoficznego ocenia się w aspekcie funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
   a) przywołanie poglądu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wywodu zdającego i dotyczy tematu wypracowania
   b) przywołanie poglądu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej oraz nie zawiera błędu rzeczowego świadczącego o niewłaściwym rozumieniu zaprezentowanego poglądu
   c) przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny posługując się swobodnie poprawną terminologią filozoficzną. Wyznacznikami pogłębionej prezentacji myśli filozoficznej są, np.: wyjaśnianie kluczowych dla niej pojęć lub twierdzeń, krytyczna rekonstrukcja zawartej w niej argumentacji, funkcjonalne odwołanie się do tekstu filozoficznego, adekwatne przywołanie myśli innego filozofia (w szczególności porównanie), efektem czego jest lepsze zrozumienie poglądu prezentowanego przez zdającego
   d) przez wywód zdającego rozumie się ciąg sformułowań, w ramach którego zdający formułuje stanowisko dotyczące tematu wypracowania oraz krytycznie je uzasadnienia.
2. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
   a) nieznajomości przywołanej myśli (co do jego treści lub autorstwa)
   b) nieznajomości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
   c) nieuprawnionej interpretacji przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego)
   d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.
3. Jeżeli zdający przytacza pogląd filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), ale przywołanie to zawiera istotny błąd rzeczowy, wówczas wpływa to na ocenę jego wypracowania zarówno w ramach omawianego kryterium szczegółowego (2.2.), jak też w ramach oceny uzasadnienia (w ramach kryterium szczegółowego 2.3.).
4. Jeżeli zdający prezentuje w swoim wypracowaniu pogląd filozofa, którego tekst (tekst źródłowy stanowiący podstawę do zadań w części testowej arkusza maturalnego) zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego a prezentacja tego poglądu nie wykracza poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu przywołanie zdający nie otrzyma punktów.
5. Zdający, który przytacza pogląd określonego filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), może otrzymać za to przywołanie punkty zarówno za argumentację, jak też za znajomość poglądów filozoficznych (w ramach omawianego

kryterium szczegółowego 2.2.). Jeżeli jednak zdający oprze swoją argumentację jedynie na przywołanych przez siebie poglądach dwóch filozofów i nie rozbuduje tej argumentacji w sposób, który uprawnia do uznania tej argumentacji za pogłębioną, to nie może uzyskać maksymalnej liczby punktów zarówno za argumentację, jak i za znajomość poglądów filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne, funkcjonalne i pogłębione argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji.	**6 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, co najmniej jeden z nich jest pogłębiony; brak błędów logicznych w argumentacji.	**5 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji ALBO W ramach uzasadnienia występuje jeden poprawny, funkcjonalny i pogłębiony argument; brak błędów logicznych w argumentacji. ALBO W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	**4 pkt**
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	**3 pkt**
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	**2 pkt**
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej trzy błędy logiczne w argumentacji.	**1 pkt**
Brak uzasadnienia. ALBO W ramach uzasadnienia nie występuje żaden poprawny lub funkcjonalny argument. ALBO Uzasadnienie zawiera cztery (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	**0 pkt**

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	**3 pkt**
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	**2 pkt**
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	**1 pkt**
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu). ALBO Żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	**0 pkt**

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi na zarzut.	**3 pkt**
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut	**2 pkt**
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut.	**1 pkt**
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty). ALBO Żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut (zarzuty).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – *Uzasadnienie*)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (w postaci zdań) na rzecz prezentowanej tezy. W kontekście charakterystyki wymagań maturalnych uzasadnienie tezy zdającego utożsamia się z argumentacją na rzecz tej tezy.
2. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wywodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci). Argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej.
3. Formułowanie zarzutu (kontrargumentu) polega na:
   – argumentowaniu na rzecz tezy przeciwnej
   – wykazaniu wadliwości określonego argumentu (w aspekcie jego materialnej lub formalnej poprawności).
4. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) wymaga rozstrzygnięcia trzech kwestii:
   a) czy argumentacja jest funkcjonalna

b) czy argumentacja jest pogłębiona
c) czy argumentacja jest poprawna logicznie (poprawność materialna i formalna).

5. Argumentacja jest:
   a) funkcjonalna, gdy stanowi część wywodu zdającego
   b) pogłębiona, gdy ma postać poprawnego wnioskowania powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
   c) poprawna logicznie, gdy nie występują w niej błędy logiczne, w szczególności tj.: błąd materialny, błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, ekwiwokacja.
   5. Jeżeli argument zdającego oparty jest na myśli filozofa, którego tekst zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego, a równocześnie argument ten nie zawiera istotnego elementu, wykraczającego poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu argument zdający nie otrzyma punktów.
6. Brak funkcjonalnego i poprawnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzut).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	**2 pkt**
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	**1 pkt**
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – *Nawiązania kulturowe*)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wywodu zdającego
b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wywodu zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego przywołania.

3. Kompozycja wypowiedzi (maksymalnie 1 punkt)

Poprawna kompozycja wypracowania (właściwa struktura).	**1 pkt**
Niepoprawna kompozycja wypracowania (niewłaściwa struktura).	**0 pkt**

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – *Kompozycja wypowiedzi*)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisany wstęp zawiera przynajmniej jeden z dwóch istotnych elementów:
   1. wyjaśnienie tematu wypracowania
   2. sformułowanie tezy zdającego odnoszącej się do tematu wypracowania.
3. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących sensowny i spójny wywód zdającego. Poprawnie napisane rozwinięcie zawiera przynajmniej dwa zasadnie wydzielone akapity.
4. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wywodu przeprowadzonego przez zdającego. Podsumowanie wywodu jest nierzetelne, jeżeli pojawiają się w nim twierdzenia sprzeczne z twierdzeniami zaprezentowanymi we wstępie lub rozwinięciu albo gdy pojawiają się w nim twierdzenia istotne dla wywodu zdającego, które nie pojawiły się w rozwinięciu.
5. Wypracowanie jest niepoprawnie skomponowane, gdy:
   a) nie zawiera wstępu lub wstęp został napisany niepoprawnie ALBO
   b) nie zawiera rozwinięcia lub rozwinięcie zostało napisane niepoprawnie ALBO
   c) nie zawiera zakończenia lub zakończenie zostało napisane niepoprawnie.

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 400 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocen.